

DOŻYNKI PREZYDENCCKIE

pod
Honorowym Patronatem
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Lecha Kaczyńskiego

SPAŁA – 20 września 2009

Uroczystość przekazania nagrodzonych koron dożynkowych Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej

Pałac Prezydencki
1 października 2008

W uroczystości uczestniczyły delegacje z Województwa Opolskiego z koroną dożynkową z Kujakowic Dolnych, gmina Kluczbork, nagrodzoną podczas Dożynek Wojewódzkich w Byczynie; z Województwa Podlaskiego i Diecezji Drohiczyńskiej z koroną z Parafii Brańsk, ze wsi Patoki, wyróżnioną podczas Ekumenicznych Dożynek w Hajnówce; z Województwa Kujawsko-Po-

morskiego z koroną z XIV Krajowych Dożynek Ekologicznych Przysiek 2008, zorganizowanych przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz członków Stowarzyszenia Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi „Ekoland”. Koronę wykonaną we wsi Sławsko Dolne w Gminie Strzelno przekazała w darze Archidiecezja Gnieźnieńska.

Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Drodzy Gospodarze! Mieszkańcy Wsi Polskiej! Panie i Panowie!

est mi niezmiernie miło powitać wszystkich Państwa, przybyłych z całego kraju na uroczystości dożynkowe do Spały. Spotykając się w tym historycznym miejscu, które w roku 1927 prezydent Ignacy Mościcki uczynił nieformalną stolicą polskiego rolnictwa, powracamy do pięknej tradycji z okresu Drugiej Rzeczypospolitej – dorocznych obchodów święta zbiorów. Poczytuję sobie za zaszczyt, iż jako głowa państwa polskiego mogę patronować temu wydarzeniu.

Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj – tymi słowami wszyscy chrześcijanie modlą się do Boga o pokarm niezbędny każdemu człowiekowi do życia. Na polskiej ziemi od wieków przyjął się zwyczaj, by w podzięce za spełnienie tej prośby uroczystość świętować zakończenie żniw. Choć bowiem w dziedzinie wiedzy i techniki rolniczej dokonał się olbrzymi postęp, ludzkość nadal pozostaje w sporej mierze zależna od zjawisk przyrodniczych. Także w ostatnim czasie mieszkańcy wielu regionów Polski doświadczyli znacznych strat spowodowanych kapryсами świata natury. Pamiętamy o tych nieszczęściach i staramy się im zaradzić, udzielając pomocy potrzebującym. Jednocześnie pragniemy też dziękować Opatrzności za te plony, które wydała ziemia dzięki pracy polskich rolników.

My, Polacy, jesteśmy ciągle narodem nade wszystko rolniczym. Wieś zamieszkuje olbrzymi odsetek społeczeństwa, a zdecydowana większość ludności miejskiej najdalej w trzecim pokoleniu wywodzi się ze środowisk wiejskich. Rolnictwo pełni w Polsce ważne funkcje ekonomiczne i społeczne, wytwarzając wysokiej jakości żywność i szereg produktów nieżywnościowych, a także będąc ostoją narodowej tożsamości. Polska zajmuje licząc się miejsce wśród krajów rolniczych Unii Europejskiej. Doświadczenia pięciu lat członkostwa we Wspólnocie wskazują, iż akcesja przyniosła wiele pozytywnych zmian także na wsi, ale nie rozwiązała automatycznie wszystkich problemów, z jakimi boryka się polskie rolnictwo. Aktualne pozostają zwłaszcza pytania o przyszły model tej zasadniczej dla naszego kraju gałęzi gospodarki oraz o Wspólną Politykę Rolną UE po 2013 roku.

Do problemów szczególnie niepokojących należy dysproporcja między dochodami ludności wiejskiej i mieszkańców miast, pogłębiająca się wskutek wzrostu kosztów produkcji i spadku cen skupu płodów rolnych, nadmiernie odbiegających od cen, jakie płać za żywność konsumenci. Ważna jest też kwestia dostępu młodości i dorosłych

z terenów wiejskich do różnych form szkolnictwa, w tym wyższego. Działania władz winny zmierzać do wyrównania szans edukacyjnych obywateli, umożliwienia wszystkim osobistego rozwoju i swobodnego wyboru zajęcia.

Ludzie wsi mają prawo oczekiwać od państwa znacznie większego niż obecnie wsparcia ich ciężkiej pracy. Pracowitość, gospodarność, szacunek dla ziemi i pamięć o zwyczajach przodków – to wartości, którymi polscy rolnicy chlubią się od pokoleń, a zarazem bezcenny potencjał społeczny, którego nie wolno marnotrawić. Wieś potrzebuje rozwiązań strategicznych, określających cele i wskazujących przyszły model polskiego rolnictwa. Polska musi być przygotowana do prac nad zmianą unijnej polityki rolnej na lata 2014-20. Rząd powinien zabiegać o poprawę warunków konkurencji dla polskich rolników na rynku europejskim.

Nasze państwo nie może rezygnować z własnej narodowej polityki wobec wsi i rolnictwa, którą prowadzą także inne kraje Unii. Rolnicy, ludzie ciężkiej pracy, mają prawo do aktywnej, spójnej i odpowiedzialnej polityki solidarnego wspierania rolnictwa i obszarów wiejskich. Na to zaś potrzeba szerokiej, otwartej debaty, dopuszczenia do głosu, wysłuchania i uwzględnienia wszystkich znawców przedmiotu proponujących realne i dobrze przemyślane rozwiązania, jak również samych rolników i ich organizacji. Sprawy rolnictwa nie leżą bezpośrednio w gestii głowy państwa, ale jako Prezydent Rzeczypospolitej pragnę tworzyć warunki do merytorycznej dyskusji na tak ważne społecznie tematy. Będą temu służyć prace powołanej przeze mnie Rady do Spraw Wsi i Rolnictwa oraz organizowany pod moimi auspicjami cykl spotkań poświęconych szansom i zagrożeniom stojącym przed polską wsią.

W tym uroczystym dniu, kiedy zanosimy dziękczynienie do Boga za tegoroczne zbiory, w imieniu całego narodu pragnę z serca podziękować wszystkim Państwu – gospodarzom polskiej wsi oraz ich bliskim – za calorocny wysiłek i poświęcenie. Życzę, by ten bezcenny, niełatwy, ale jakże piękny trud, który Państwo na co dzień podejmują, przynosił Państwu pomyślność i satysfakcję. Niech w rodzinnych domach polskich rolników nigdy nie brakuje spokoju, radości i Bożego błogosławieństwa.

Drodzy Rolnicy!

Zakończenie żniw to symboliczne zamknięcie cyklu pracy w rolnictwie. Uczczenie tego faktu od wieków obchodzone jest jako Święto Dziękczynienia za plony. To ważne wydarzenie dla wszystkich związanych z tą dziedzina gospodarki.

W tym roku obchodziliśmy piątą rocznicę naszego przystąpienia do Unii Europejskiej. Ogólny bilans jest dla nas korzystny. To My – Rolnicy, jak żadna inna grupa społeczna najlepiej wykorzystujemy dostępne dla nas środki krajowe i unijne. Dzięki swojej ciężkiej pracy stale modernizujemy gospodarstwa i w ten sposób, również w dobie kryzysu, przyczyniamy się do utrzymania wielu miejsc pracy w zakładach produkujących dla rolnictwa. Jednak sytuacja dochodowa rolników w dalszym ciągu jest gorsza niż innych grup zawodowych. Ale to dzięki ciężkiej pracy rolników nam wszystkim w Polsce i w Europie chleba nie zabraknie.

W Unii Europejskiej zaczęła się dyskusja na temat kształtu przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej. To tam zapadają kluczowe decyzje, które oddziaływać będą na europejskie rolnictwo w następnej perspektywie finansowej. Wiem, że muszę teraz dokończyć to, co zaczęto w Kopenhadze. Przywiązuję do tego najwyższą wagę, doprowadzę do zniesienia historycznych zaszłości, które rzutują na nierówne warunki wsparcia rolników w poszczególnych krajach.

Jak trudne są to zagadnienia najlepiej świadczą słowa Jana Pawła II wypowiedziane w Łomży w 1991 roku:

„Spraw rolnictwa nie można odrywać, oczywiście, od reform całego systemu gospodarczego, ale też wszyscy czują, że ta dziedzina, nie tylko zresztą w naszej Ojczyźnie, wymaga szczególnej ochrony, współpracy wielu sektorów i solidarności wszystkich środowisk, a nade wszystko wymaga zabezpieczenia wolnej inicjatywy samych rolników. Wszyscy wiemy, jak wiele jest trudnych spraw do rozwiązania. Trzeba, by był słyszany w państwie i respektowany gospodarski głos rolnika.”

Te słowa nie straciły nic ze swej aktualności.

Moim marzeniem jest, aby wyrażany dzisiaj szacunek za trud i ciężką pracę towarzyszył Nam rolnikom nie tylko od święta, ale aby był widoczny na co dzień, a zwłaszcza kiedy podejmowane są istotne dla mieszkańców wsi i terenów wiejskich decyzje.

W tym uroczystym dniu tego Wszystkim Rolnikom życzę i mam nadzieję, że w przyszłym roku aura będzie dla Nas bardziej łaskawa, a plony i dochody obfite.

MAREK SAWICKI
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowni Państwo

Pierwsze Dożynki Prezydenckie w Spale odbyły się w 1928 roku, kiedy to Prezydent Ignacy Mościcki w podziękowaniu za całoroczny trud postanowił zorganizować rolnikom ogólnopolskie święto. Czyniąc zadość wspianej tradycji, 20 września, na zaproszenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Lecha Kaczyńskiego właśnie w Spale, będącej jedną z wizytówek Regionu, ponownie gromadzą się goście z całego kraju, aby uczestniczyć w Święcie Plonów.

Dożynki to jeden z najpiękniejszych składników naszej narodowej tożsamości. Pozwalają w sposób symboliczny uhonorować pracę rolników, ich trud włożony w to, by na stole każdego z nas nie zabrakło największego daru natury – chleba. Stanowią głęboki wyraz szacunku i podziękowania za całoroczny wysiłek. Dlatego właśnie, choć są przede wszystkim uroczystością

dedykowaną rolnikom i mieszkańcom wsi, jest to również święto każdego z nas.

Proszę przyjąć najlepsze życzenia pomyślności, dostatku oraz obfitych plonów każdego roku... „Czas więc połamać ręką ten żniwny opłatek, tak po staropolsku, za ziemi dostatek”...

Włodzisław Stępek

Marszałek Województwa łódzkiego

Drodzy Rolnicy, Szanowni Uczestnicy i Goście Dożynek

Mam przyjemność powitać Państwa w Spale – klejnocie wypoczynkowym naszego powiatu. Jest dla nas zaszczytem móc po raz kolejny gościć rolników z całej Polski i dzielić się owocami tegorocznych zbiorów. Dzięki wytrwałości ludzkiej i trosce o uprawę zawdzięczamy te wspaniałe plony. Dlatego pragnę wyrazić głęboki szacunek i wdzięczność za owe poświadczenie.

Warto również zaznaczyć, że natura nie zawsze jest łaskawa dla gospodarzy i często stawia ich w trudnych sytuacjach, jakimi są klęski żywiołowe.

W takich momentach bardzo ważna jest międzyludzka solidarność i pomoc ze strony osób bliskich, a także władz państwa. Serdecznie współczuję wszystkim tym, których dotknęły te przykre wydarzenia.

Pragnę podziękować wszystkim rolnikom i złożyć serdeczne życzenia wytrwałości i satysfakcji z wykonywanej pracy, aby natura w nadchodzących latach okazała się łaskawa i pozwoliła uzyskać jak najobfitsze plony. Mam nadzieję, że zachowacie Państwo piękne wspomnienia z pobytu w naszym regionie.

PIOTR KAGANKIEWICZ
Starosta Powiatu Tomaszowskiego

Drodzy Rolnicy!

Kolejny raz gości wśród nas radość z udanych żniw i nie sposób się nie radować gdy plon obfity, choć jak zawsze mógłby być nieco większy.

Gromadząc się na dożynkach, święcie dziękczynienia pragniemy wyrazić naszą wdzięczność Bogu za tegoroczne plony i podziękować za dar chleba powszedniego i dar trudu pracy rolnika przez który chleb jest na naszym stole.

Wszystko bowiem zaczyna się od ziarna, od troski, pracy i starań. Każdego roku tysiące rolników na setkach hektarów buduje przyszłość Polski, pewność jutra dla wszystkich mieszkańców tej ziemi.

Mieszkając i gospodarząc na wsi wiem, ile potu musi wylać rolnik, żeby zebrać plon niezbędny do wyżywienia Narodu. Dlatego też zwracam się z pełnym szacunkiem i uznaniem do rolników, gospodarzy, przetwórców żywności oraz mieszkańców wsi dbających o to, aby na naszych stołach nigdy nie zabrakło chleba. Dziękuję również tym, którzy dbają o to, by te owoce pracy rąk ludzkich były dzielone sprawiedliwie i nie poszły na zmarnowanie.

Dożynki stanowią także doskonałą okazję do refleksji nad pracą rolnika. Trud bowiem rolnika daje nam okazję do dziękczynienia. Praca ta jest bardzo trudna. Jej trud związany jest z miejscem jej wykonywania, gdzie natura często nie rozpieszcza rolnika. Do jej specyfiki należy i jej podmiot jakim jest ziemia oraz dar jakim ta ziemia jest, jak i również odpowiedzialność za nią.

Dziękując Bogu za tegoroczne plony, dziękując rolnikowi za trud jego pracy zadajmy więc, aby w tym dziękczynieniu nie zabrakło świadomości jak wielkim darem jest ziemia i jak wielką godnością powinna być obdarzona praca na tej ziemi, praca rolnika.

WIKTOR SZMULEWICZ
Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych

ELŻBIETA PYSIĄK
Starościna Dożynek
Prezydenckich
Spała 2009

Technik kuśnierz. Prowadzi w Zdziechowie k. Radomia – wraz z mężem Wojciechem – 80-hektarowe gospodarstwo specjalizujące się w tuczu trzody chlewnej w cyklu zamkniętym. Stado podstawowe liczy średnio 60 macior NAJMA krytych knurem NEKAR, a roczna produkcja tuczników – przy najwyższych klasach mięsności – sięga 1300–1400 szt.

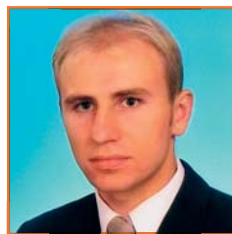
Gospodarstwo wyróżnia się pod względem wyników ekonomicznych, nowoczesnością i estetyką obejścia oraz spełnia wymagania dobrostanu zwierząt i weterynaryjne. W 2007 r. w gospodarstwie została uruchomiona masarnia przydomowa, w której są wytwarzane wędliny w oparciu o tradycyjne receptury.

Gospodarstwo Elżbiety i Wojciecha Pysiak zostało uhonorowane tytułem Mistrz Krajowy AgroLigi 2008 w kategorii Rolnicy.

AGNIESZKA SZMIDT
Asystentka Starostów
Dożynek Prezydenckich
Spała 2009

Agnieszka Szmidt jest właścicielem 10 ha gospodarstwa sadowniczego, produkującego jabłka i gruszki położonego we wsi Długolęka, gmina Strzelce. Swoją działalność opiera na ścisłej współpracy z rodzinnym ponad 30 hektarowym gospodarstwem sadowniczym prowadzonym przez rodziców i siostrę. Sad od wielu lat prowadzony jest zgodnie z zasadami Integrowanej Produkcji Owoców, co poświadcza corocznie wystawiany certyfikat. W ramach działań grupy Wisowa jabłka z gospodarstwa prezentowane były na wielu wystawach, takich jak Międzynarodowe Targi Ogrodnicze HORTI EXPO, Krajowa Wystawa Ogrodnicza POLAGRA. Jabłka z naniesionym logo wykorzystywane są w reklamach firm, a także przez Fundację Promocja Zdrowia. Jedną z akcji prowadzoną w ramach działania Fundacji, w której gospodarstwo bierze udział jest „Jabłko w szkole”.

JANUSZ FUTOMA
Starosta Dożynek
Prezydenckich
Spała 2009

Mieszka z rodziną, żoną Małgorzatą, córką Sandrą oraz synem Krystianem w Łopuszce Wielkiej, w województwie podkarpackim. Ma 30 lat. Tuż po ukończeniu studiów inżynierskich wraz z żoną przejął gospodarstwo rolne po rodzicach. Pierwsze kroki skierowali w stronę modernizacji oraz, co najistotniejsze, rolnictwa ekologicznego. W 7-hektarowym gospodarstwie uprawiają głównie owoce miękkie. W 2008 roku dzięki włożonej pracy zostali laureatami konkursu na „Najlepsze gospodarstwo ekologiczne towarowe” na poziomie województwa. Gospodarstwo jest zrzeszone w Grupie Producentckiej „Bio-Food Roztocze”. Janusz Futoma pracuje także w branży zajmującej się przetwórstwem owoców.

JERZY CZARNOCKI
Asystent Starostów
Dożynek
Prezydenckich
Spała 2009

Jerzy Czarnocki ur. 6 czerwca 1962 r. we wsi Wyróżęby. Od 1985 roku samodzielnie prowadzi rodzinne gospodarstwo rolne we wsi Wyróżęby – Konaty. Od roku 1994 gospodarstwo specjalizuje się w produkcji trzody chlewnej, a od roku 2000 – w produkcji mleka najwyższej jakości. Obecnie gospodarstwo ma powierzchnię użytkową 95 hektarów, hodowla obejmuje 100 sztuk bydła, z czego 57 sztuk stanowi bydło mleczne.

W latach 1986–1989 radny gminy Repki, nieprzerwanie od 1999 roku delegat Powiatowego Banku Spółdzielczego w Sokołowie Podlaskim Oddział w Repkach.

W roku 2002 wyróżniony przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi odznaką „ZASŁUŻONY DLA ROLNICTWA”. W roku 2008 uhonorowany dyplomem uznania w im. „Honorowego Komitetu Święta Mleka”, zorganizowanego pod patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Marka Sawickiego. Starosta Dożynek Gminnych, odbywających się we wsi Wyróżęby w roku 2008. Żona Barbara, trzech synów i trzy córki.

Łódzkie

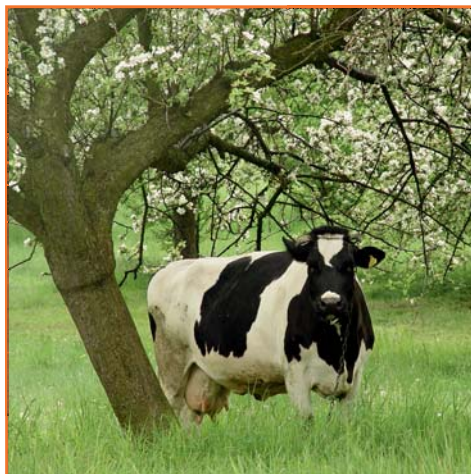
Województwo Łódzkie, dzięki swoim uwarunkowaniom środowiskowym i zasobom naturalnym, jest regionem rolniczym. Około 62% jego powierzchni zajmują użytki rolne w tym 79,4% stanowią grunty orne. Uprawy roślin zbożowych zajmują aż 77,7% gruntów ornych.

Region wyróżnia się wysoką jakością produkcji zwierzęcej i roślinnej, w tym produkcji sadowniczej i warzywniczej. Wszystkie te działy produkcji rolnej dynamicznie się rozwijają, a producenci osiągają coraz lepsze wyniki, są dostrzegani i nagradzani w konkursach ogólnopolskich.

W zakresie tych produktów Łódzkie dysponuje znacznym potencjałem eksportowym towarów o wysokiej jakości

Skala produkcji zwierzęcej plasuje województwo na 4 miejscu w kraju. Wiodącym kierunkiem produkcji zwierzęcej jest produkcja mleka i żywca wieprzowego. W ślad za nimi podąża przemysł przetwórczy. Nasze województwo posiada bardzo dobrze rozwiniętą bazę przetwórstwa mlecznego z produktami o najwyższym standardzie światowym, a także zakłady przetwórstwa mięsnego.

W regionie rozwija się także współpraca producentów owoców i warzyw z lokalnymi przetwórniami rolno-spożywczymi, co skutkuje powstawaniem na terenie województwa wysoko przetworzonych produktów. Takie powiązania są

bardzo istotne, ponieważ zapewniają zbyt producentom oraz wzmacniają rozwój gospodarczy województwa.

Usytuowanie w Skierniewicach Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa oraz Instytutu Warzywnictwa uczyniło okoliczne tereny miejscem intensywnej i innowacyjnej produkcji jabłek, wiśni i śliwek, a nowoczesne akredytowane laboratorium (w badaniach pozostałości pestycydów w płodach rolnych) potwierdza prawidłowość prowadzenia produkcji bezpiecznej żywności.

Spśród warzyw największe znaczenie ma uprawa cebuli, która doczekała się lokalnej nazwy odmiany „Grabowska”, pochodzącej od nazwy siedziby gminy, na terenie której została wyhodowana, a także chrzanu, który został wpisany na Listę produktów tradycyjnych.

Specyfika gospodarstw rolnych województwa oraz uwarunkowania środowiska dają możliwość budowania sektora rolniczego zorientowanego na ekorolnictwo. Zainteresowanie rolników tym sposobem prowadzenia gospodarstwa stale wzrasta. W chwili obecnej na terenie województwa jest ponad 300 gospodarstw ekologicznych. W gospodarstwach ekologicznych prowadzone są głównie uprawy zbóż, w następnej kolejności uprawy sadownicze i warzywnicze.

Obszary rolnicze poza swą funkcją produkcyjną mają wielkie znaczenie ekologiczne, kulturowe, turystyczne. Te walory można łączyć i wykorzystywać do dywersyfikacji zatrudnienia na wsi poprzez rozwój agroturystyki oraz turystyki kulinarnej związanej z wytwarzaniem produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych. Na poziom i tempo rozwoju rolnictwa oraz terenów wiejskich ziemi łódzkiej mają znaczący wpływ placówki edukacyjne i naukowe regionu. Funkcjonuje tu m.in. ponad 40 szkół ponadpodstawowych kształcących dla potrzeb gospodarki

rolnej oraz terenów wiejskich i leśnych. W Łowiczu, Rogowie i Widzewie k. Pabianic istnieją Zamiejscowe Ośrodki Dydaktyczne Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, zaś w Skierniewicach działają dwie instytucje naukowo-badawcze o światowej renomie: Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa oraz Instytut Warzywnictwa.

Dbając o poprawę bezpieczeństwa i starając się zapobiegać wypadkom w rolnictwie Samorząd Województwa Łódzkiego wspiera Ogólnopolski Konkurs Bezpieczne Gospodarstwo. Dobrym sygnałem jest udział w wojewódzkim etapie tego konkursu coraz większej liczby gospodarstw. Świadczy to o podnoszeniu standardów dotyczących bezpieczeństwa w gospodarstwach rolnych w Łódzkiem.

Samorząd Województwa wspiera również działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego wsi oraz ochrony tradycyjnego krajobrazu obszarów wiejskich, uznając je za jeden z ważniejszych czynników rozwoju gmin. Zwraca również ogromną uwagę na ochronę środowiska naturalnego, promując rolnictwo przyjazne dla środowiska przyrodniczego oraz wspiera działania, w których produkcję żywności łączy się z dbałością o krajobraz i o dotychczasowy, bogaty dorobek kulturowy wsi ziemi łódzkiej.

POWIAT TOMASZOWSKI

Ziemia Tomaszowska położona w centralnej części Polski, jest obszarem o wielkich walorach przyrodniczo-krajoznawczych jak również kulturowych.

Stolica Powiatu, miasto Tomaszów Maz. przez wiele dziesięcioleci było miastem wydzielonym na prawach powiatu a do jego granic docierały 4 powiaty ziemskie. Gminy i wsie, to różne tradycje, to również inne historyczne uwarunkowania. To powiat czterech kultur.

Lasy pokrywające prawie w 1/3 naszego terenu, dolina rzeki Pilicy i jej dopływu rzeki Wolbórki oraz największa w regionie ilość kilometrów tras i szlaków pieszo-rowerowych, to również nasze atuty.

„Muzeum bez kapci” – Skansen Rzeki Pilicy w Tomaszowie, Bunkier w Konewce i Spalski Jar-mark Antyków i Rękodzieła Ludowego to atrakcje turystyczne docenione certyfikatami Polskiej Organizacji Turystycznej za najlepsze produkty turystyczne roku. Wrażen dostarczyć mogą liczne ciekawe obiekty i urocze miejsca.

Przepiękna dolina rzeki Pilicy, sprzyjające warunki do uprawiania aktywnej turystyki (m.in. spływy kajakowe rzeką, żeglarstwo na Zalewie Sułejowskim, szlaki pieszo-rowerowe), bardzo dobra baza noclegowa i rekreacyjna oraz liczne zabytki kultury materialnej powodują, iż głównym kierunkiem rozwoju regionu jest „przemysł turystyczny”.

Odpowiednie zaplecze kultury (ośrodki kultury, muzea, zespoły ludowe propagujące folklor i tradycje oraz liczne imprezy) i edukacji w Tomaszowie Maz. od szkolnictwa podstawowego

aż po wyższe z Filią Uniwersytetu Łódzkiego jest potencjałem przyszłego pokolenia.

Powiat Tomaszowski czeka na wszystkich, którzy pragną go poznać i zwiedzić, jak również – związać się z nim na dłużej, wybierając na miejsce inwestycji, pracy czy nauki. Jesteśmy przekonani, że każdy z Państwa znajdzie coś, co go zafascynuje, a na pewno nie pozostawi obojętnym.

Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Maz.
ul. Św. Antoniego 26, 97-200 Tomaszów Maz.
tel. + 48 (044) 724-21-27
e-mail: sekretariat@powiat-tomaszowski.pl
www.powiat-tomaszowski.pl

SPAŁA

Spała to wyjątkowe miejsce, bogate zarówno pod względem przyrodniczym jak i historycznym. Dziewicze lasy, obfitość zwierzyny i piękne krajobrazy skłoniły Aleksandra III, cara Rosji do wybudowania w Spale rezydencji myśliwskiej. Centralnym jej punktem był pałacyk zbudowany w 1884 r. W okolicznych lasach utworzono rozległy zwierzyniec gwarantujący powodzenie polowań.

Do I wojny światowej Spała pozostawała miejscowością zamkniętą. Następnie przeznaczono ją na letnią rezydencję prezydentów Rzeczypospolitej. Szczególnie upodobał ją sobie prezydent Ignacy Mościcki.

Za czasów jego prezydentury Spała była drugim Belwederem, miejscem odpoczynku i licznych spotkań towarzyskich. Z jego inicjatywy zapoczątkowano w Spale zwyczaj obchodzenia corocznych dożynek oraz dnia św. Huberta. Pierwsze po wojnie Dożynki Prezydenckie odbyły się po 62 latach. Od 2000 r. na nowo stały się najważniejszym świętem wsi polskiej. Spała natomiast przez jedną wrześnieową niedzielę pełni funkcję rolniczej stolicy Polski. Odrodziła się również tradycja obchodów święta patrona myśliwych. Spalski Hubertus jest największą imprezą myśliwych i jeździectwa w kraju i na stałe wpisał się w kalendarz spalskich imprez. W sezonie letnim warto wybrać się do Spały na ciesząc się dużą popularnością Spalski Jarmark Antyków i Rękodzieła. Impreza uhonorowana została Cer-

tyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej na najlepszy produkt roku 2007.

Przetrwwały również dawne tradycje wypoczynkowe. Dziś Spała może poszczycić się intensywnie rozwijającą się bazą turystyczno-wypoczynkową tworzoną przez liczne hotele, pensjonaty oraz inne ośrodki o zróżnicowanym standardzie. Posiada one bogate zaplecze sportowe i rekreacyjne. Większość obiektów przystosowana jest do obsługi szkoleń, konferencji, spotkań integracyjnych.

Niewątpliwą atrakcją miejscowości jest Centralny Ośrodek Sportu, nowoczesny kompleks sportowy, będący miejscem treningu kadry narodowej i olimpijskiej. Posiada nowoczesną bazę sportową, świadczy usługi z zakresu rehabilitacji i odnowy biologicznej.

CHLEB W OBYCZAJOWOŚCI OPOCZYŃSKIEJ

Chleb jemy kilka razy dziennie w różnych postaciach. Podświadomie staramy się dbać o to, aby się nie marnował, nie był wyrzucany na śmietnik. Do dziś dnia w niektórych polskich domach kawałek chleba, który upadł na ziemię, całuje się jakby przepraszając za zniewagę.

Niektórzy zwracają uwagę, aby nie odwracać chleba „do góry nogami” i oburzają się, gdy ktoś wbija nóż w bochenek lub depcze po okraśniętych. Nie można wyobrazić sobie dożynek bez okazałego, pięknego bochna. Dlaczego? Skąd bierze się w naszej tradycji ten może dziwny i głęboki szacunek do chleba, pożywienia przecież powszechnie dostępnego.

W polskiej tradycji kulturowej chleb był symbolem pożywienia, a także dostatku i pomyślności. Nie zawsze bowiem i nie dla wszystkich był pożywieniem podstawowym i codziennym. W biedniejszych częściach kraju jeszcze przed kilkudziesięciami laty pojawiał się w domu jedynie w większe święta.

Proces przygotowywania pieczywa był niezwykłym i obwarowanym licznymi przepisami i zabiegami magicznymi. Najczęściej chleb pieczono w sobotę, aby na niedzielę był świeży. Dobrze upieczony chleb był największą dumą gospodyni. Powszechnie uważano, że dopóki panna

nie potrafi chleba upiec, dopóty nie nadaje się do małżeństwa. A więc upieczenie dobrego chleba (rumianego bez zakalca) nie jest sprawą łatwą i wymaga wieloletniego doświadczenia.

W tradycyjnej kulturze ludowej rola chleba była wielka w roku obrzędowym. Nic więc dziwnego, że chleb zawsze zajmował na stole wigilijnym miejsce najważniejsze. Chleb towarzyszył również rozpoczynaniu najważniejszych prac gospodarskich. Był również ważnym elementem wszystkich rytuałów, związanych z człowiekiem poprzez narodzenie, chrzest, wesele, aż do zgonu. Miał towarzyszyć człowiekowi przez całe życie i to zarówno przez szare powszednie dni jak i w czasie wielkich świąt.

Rozpoczynając rozkrajanie upieczonego bochenka chleba zawsze robiono znak krzyża nożem. Wierzono, że chleb jest podstawowym darem bożym, otaczano go więc szacunkiem, nawet kiedy tylko o nim mówiono. Miejsce w izbie przeznaczone na chleb znajdowało się najczęściej pod obrazami. Jeżeli i dzisiaj całuje chleb, który niechętny upuścił na ziemię, to nie dlatego, że wierzy w jego boskie pochodzenie, ale przez szacunek dla chleba, jaki zaszczytli mu rodzice. Te drobne, niewiele już dziś znaczące gesty są pozostałościami u nas odłamkami dawnej, magicznej wiedzy o świecie, wiedzy, której w całości prawie nigdy nie uda się nam poznać,

ale której okruchy tkwią u nas jeszcze mocno i nieraz dają o sobie znać.

Po dziś dzień lud nasz odnosi się do chleba z dużym szacunkiem. Symbol chleba przeszedł do religii. Zachowując starą tradycję szacunku do chleba lud polski do dziś nazywa chleb świętym, a także i ziemię, która rodzi chleb, świętą ziemią.

W wielu przysłowiach ludowych chleb zajmuje czołowe miejsce. Oto niektóre z nich:

Łatwiej chleb jeść, niż na niego pracować

Chlebem i solą, ludzie ludzi niewolą

Kto nie ma chleba, temu dzieci nie potrzeba

U wdowy chleb gotowy, ale nie każdemu zdrowy

Chleb w drodze nie ciąży

Od chleba i soli głowa nie boli

Patrz tego, z czego masz chleb

Kto dobrze orze, ma chleb w komorze

Jaki chleb, taka skórka, jaka matka, taka córka

Zjedzony chleb bardzo ciężko odrabiać

Na wsi opoczyńskiej raz w tygodniu wypiekano w domu od 4 do 8 bochnów chleba, w zależności od liczebności i zamożności rodziny oraz wielkości pieca. Pieczono zwykle w sobotę lub w środę, czyli w dni poświęcone Matce Boskiej.

Piece chlebowe wykonane były z cegły. Palono w nich około jednej godziny przed włożeniem chleba. Wypiekano chleb żytni na „zaczyń”, w późniejszych latach żytni, biały z dodatkiem drożdży. Dzień przed wypiekiem sporządzano „zaczyn” z poprzedniego wypieku mieszano z ciepłą wodą, później z drożdżami i zostawiano na noc w ciepłym miejscu. Następnego dnia wyrabiano ciasto w dzieży zwanej dzieską, do-

dając mąkę żytnią, razową, zsiadłe mleko i sól. Ciasto wyrabiano tak długo aż „odchodziło” od brzegów dzieży lub niecki po czym i stawiano w ciepłym miejscu aby wyrosło. Następnie wykładano na drewnianą stolnicę i formowano okrągłe bochny, moczo spód w mące. Aby wyrosły układano na specjalnych talerzach, wyplatanych z traw lub słomy. Bochny z wierzchu smarowano wodą. Czasem bochny posypywano makiem. W międzyczasie palono w piecu chlebowym. Aby sprawdzić czy piec jest już odpowiednio nagrany wygarniano żarzące się węgle i popiół z pieca chlebowego i wymiatano zamoczonym w wodzie pomiotłem. Następnie rzucono na spód pieca garstkę mąki, aby sprawdzić temperaturę. Jeśli mąka się paliła, spód pieca, tzw. trzon, ponownie przecierano mokrym pomiotłem, jeśli rumieniła się powoli, przy pomocy drewnianej łopaty, wsuwano chleb do pieca. Aby bochny nie przykleiły się do trzonu pieca posypywano go mąką. Po godzinie, gdy chleb zaczynał się rumienić „przesadzano go”, tzn. wyjmowano łopatą, smarowano wierzch zimną wodą i zmieniano miejsce w piecu, jeśli piekl się z tyłu, wkładano go przy drzwiczkach. Kiedy się zrumienił sprawdzano czy jest upieczony stukając w spód. W niektórych wsiach chleb pieczono w „brytfankach”. Wypiek trwał około 1 godziny. Z resztek ciasta chlebowego wypiekano „podpłomyki”.

dr JAN ŁUCZKOWSKI
kustosz dyplomowany

Komitet Honorowy

Marek Sawicki	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Jan Krzysztof Ardanowski	Doradca Prezydenta RP
Włodzimierz Fisiak	Marszałek Województwa Łódzkiego
Marek Mazur	Przewodniczący Sejmiku Województwa Łódzkiego
Piotr Kagankiewicz	Starosta Powiatu Tomaszowskiego
Cezary Krawczyk	Wójt Gminy Inowłódz

Komitet Organizacyjny

Karol Staroń	Wicestarosta
Jacek Kowalewski	Członek Zarządu Powiatu Tomaszowskiego
Jerzy Kowalczyk	Sekretarz Powiatu Tomaszowskiego
Anita Szczykutowicz	Dyrektor Biura Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Władysław Łukasik	Prezes Agencji Rynku Rolnego
Tomasz Kołodziej	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
Tomasz Nawrocki	Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych
Wiktor Szmulewicz	Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych
Henryk Smolarz	Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
Krzysztof Mościcki	Dyrektor Centrum Doradztwa Rolniczego Brwinów
Marcin Kubicz	Sekretarz Gminy Inowłódz
Andrzej Woźniak	Departament Rolnictwa i Ochrony Środowiska, UM Łódź
Dorota Pisarska	Departament Promocji i Współpracy Zagranicznej, UM Łódź
Urszula Lentyńska	Prezes Fundacji Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego
Tadeusz Wróblewski	Dyrektor Naczelny COS Warszawa
Zbigniew Tomkowski	Dyrektor Ośrodek Przygotowań Olimpijskich w Spale
Agnieszka Biniek	Naczelnik Wydziału Informacji Turystycznej i Promocji
Krystyna Milewska	Ekspert, Kancelaria Prezydenta RP
Jan Ryś	Prezes Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Związku OSP RP
Tadeusz Cisowski	Prezes Zarządu Oddziału Powiatowego Związku OSP RP
Andrzej Kozłowski	Prezes Funduszu Wczasów Pracowniczych Sp. z o.o. Warszawa
Marek Arkusiński	Dyrektor, Oddziału FWP w Spale
Zbigniew Paliński	Dyrektor Oddziału Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad
Barbara Kobacka	Kierownik Oddziału PCK w Tomaszowie Mazowiecki
Roman Jagieliński	Prezes Stowarzyszenia „Ster”
Maciej Paradowski	Prezes AgroBiznesKlubu
Phm. Kamil Borkowski	ZHP Komendant Hufca w Tomaszowie Mazowieckim
Zbigniew Buda	Prezes Klubu Miłośników Spały
Krzysztof Przybył	Prezes Zarządu Fundacji ‘TERAZ POLSKA’
Dariusz Seliga	Posel
Wiesław Dobkowski	Senator
Mieczysław Nowicki	Olimpijczyk

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

Oddziały: Kraków, Poznań, Radom

05-840 Brwinów, ul. Pszczelińska 99

tel. 022 729 66 34 do 38, fax 022 729 72 91

www.cdr.gov.pl, e-mail: sekretariat@cdr.gov.pl

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie wraz z oddziałami w Krakowie, Poznaniu i Radomiu jest państwową jednostką organizacyjną podlegającą bezpośrednio Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Centrum współpracuje z ośrodkami doradztwa rolniczego tworząc rozwiązania organizacyjne związane z funkcjonowaniem i rozwojem doradztwa rolniczego.

Doskonalimy kadre doradztwa rolniczego, oświaty i obsługi rolnictwa.

Organizujemy szkolenia, seminaria, konferencje i inne formy doskonalenia zawodowego (również na odległość) z zakresu rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.

Promujemy najnowsze osiągnięcia naukowe wspierające rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.

Informujemy o możliwościach i warunkach korzystania z funduszy pomocowych UE.

Działamy na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego wsi.

Prowadzimy działalność doświadczalno-wdrożeniową w Pokazowym Gospodarstwie Ekologicznym w Chwałowicach koło Iłży.

Współtworzymy zintegrowany system informacyjny AGROPORTAL
<http://agroportal.cdr.gov.pl>

Tworzymy krajowy system informacji i baz danych doradców rolnośrodowiskowych oraz gospodarstw i przetwórn ekologicznych.

Przeprowadzamy egzaminy i nadajemy uprawnienia doradcy rolnośrodowiskowego.

Disponujemy nowoczesną bazą szkoleniową (sale wykładowe, konferencyjne, pracownia komputerowa, laboratorium chemiczno-rolnicze, biblioteka, usługi poligraficzne)

Oferujemy dobrze wyposażone pokoje gościnne oraz usługi gastronomiczne.

CDR Brwinów

Oddział Kraków

Oddział Poznań

Oddział Radom

PERSPEKTYWY ROZWOJU ROLNICTWA W POLSCE

Organizatorzy: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Krajowa Rada Izb Rolniczych

Termin: 19 września 2009 r. w godz. 15.00–19.00

Miejsce: Sala kinowa Ośrodka Przygotowań Olimpijskich
w Spale, ul. Mościckiego 6

PROGRAM KONFERENCJI:

15.00–15.15	Otwarcie konferencji – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Marek Sawicki
15.15–15.45	Pięć lat polskiego rolnictwa w UE, stan i perspektywy – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Marek Sawicki
15.45–16.15	Produkcja rolnicza w Polsce na tle warunków przyrodniczych i ekonomiczno-organizacyjnych – prof. dr hab. Stanisław Krasowicz, IUNG-PIB Puławy
16.15–16.30	Dyskusja
16.30–17.00	Zmiany klimatyczne i przewidywany ich wpływ na rolnictwo w Polsce – dr Jerzy Kozyra IUNG-PIB Puławy
17.00–17.15	Dyskusja
17.15–17.30	Przerwa na kawę
17.30–18.00	Przewidywane kierunki zmian w produkcji rolniczej w Polsce do 2020 roku – prof. dr hab. Stanisław Krasowicz, prof. dr hab. Jan Kuś, doc. dr hab. Janusz Igras, IUNG-PIB Puławy
18.00–18.15	Dyskusja
18.15–18.45	Stan i perspektywy rynku mięsa w Polsce i w UE – Paweł Kostrzyński FAPA
18.45–19.00	Dyskusja

DOŻYNKI PREZYDENCKIE SPAŁA 2009 20 WRZEŚNIA 2009

pod Honorowym Patronatem
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
LECHA KACZYŃSKIEGO

PROGRAM UROCZYSTOŚCI

9.45	• Powitanie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego z Małżonką przed Kościołem Prezydentów RP w Spale przez Komitet Honorowy Dożynek• Złożenie kwiatów przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej pod kamieniem pamiątkowym Prezydenta Mościckiego• Krótkie spotkanie z Klubem Miłośników Spały
10.30	• Msza święta w Kaplicy Polowej AK z poświęceniem wieńców dożynkowych
11.45	• Przejazd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego z Małżonką oraz zaproszonych gości powozami na miejsce Ceremoniału Dożynkowego w Centralnym Ośrodku Sportu w Spale
12.00	• Przemarsz korowodu dożynkowego na miejsce Ceremoniału Dożynkowego w Centralnym Ośrodku Sportu w Spale
13.00	• Oficjalne otwarcie Dożynek Prezydenckich przez Marszałka Województwa łódzkiego, Włodzimierza Fisiaka
13.10	• Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński z Małżonką w towarzystwie Starostów Dożynek wchodzi na scenę• Wręczenie chleba Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej przez Starostów Dożynek• Podziękowanie i okolicznościowe wystąpienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
13.30	• Ogłoszenie wyników konkursu na najładniejszy wieniec dożynkowy
13.35	• Wręczenie nagrodzonego wieńca Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej
13.40	• Wręczenie wieńca Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi• Podziękowanie i wystąpienie Ministra MRiRW, Marka Sawickiego
13.50	• Wręczenie wieńca Prezesowi Krajowej Rady Izb Rolniczych• Podziękowanie i wystąpienie Prezesa KRIR, Wiktora Szmulewicza
14.00	• Wręczenie wieńca Marszałkowi Województwa łódzkiego• Wręczenie wieńca Staroście Powiatu Tomaszowskiego
ok.14.15	• Zakończenie części oficjalnej
od 14.30	• Występy zespołu Pieśni i Tańca „Harnam” z Łodzi

RADA DO SPRAW WSI I ROLNICTWA

JAN KRZYSZTOF ARDANOWSKI
Doradca Prezydenta RP
Przewodniczący Rady
do Spraw Wsi i Rolnictwa

Prezydent Lech Kaczyński powołał Radę do Spraw Wsi i Rolnictwa 2 kwietnia 2009 roku jako organ doradczy. Rada liczy 16 członków, a jej Przewodniczącym jest Jan Krzysztof Ardanowski, doradca Prezydenta RP.

W skład Rady wchodzi:

senator Jerzy Chróścikowski

prof. dr hab. Andrzej Jan Czyżewski
dr Mirosław Drygas

dr Barbara Fedyszak-Radziejowska

prof. dr hab. Jan Górecki
Zdzisława Hołubowska

Robert Jakubiec

Adam Jarubas

prof. dr hab. Józef Kania

prof. dr hab. Andrzej Kowalski

Alina Kozińska-Bałdyga

prof. dr hab. Jan Kuś

Mariusz Poznański

Jerzy Zająkała

dr Katarzyna Zawalińska

Niezależny Samorządny Związek Zawodowy
Rolników Indywidualnych „Solidarność”;

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu;

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN;

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN;

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN;

Wiceprezes Zarządu Forum Aktywizacji

Obszarów Wiejskich;

Członek Zarządu Krajowej Rady Izb Rolniczych;

Marszałek Województwa Świętokrzyskiego;

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie;

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki

Żywnościowej;

Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Prezes

Fundacji Inicjatyw Oświatowych;

Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa

w Puławach;

Przewodniczący Związku Gmin Wiejskich

RP, Wójt Gminy Czerwonak, członek Komisji

Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;

Wójt Gminy Łubianka, Członek Zarządu Związku

Gmin Wiejskich RP; Przewodniczący Komisji

Zrównoważonego Rozwoju Komitetu Regionów UE;

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN.

Prace Rady do Spraw Wsi i Rolnictwa

Rada do Spraw Wsi i Rolnictwa przy Prezydencie Rzeczypospolitej Polskiej od daty powołania w dniu 2 kwietnia 2009 roku odbyła 7 roboczych spotkań, podczas których zostały ustalone główne kierunki działania oraz zasady współpracy Rady z instytucjami i organizacjami kluczowymi dla rolnictwa, wsi i rolników. Podczas zorganizowanej przy udziale Rady Debaty o Wsi i Rolnictwie w dniu 20 maja 2009 roku, w której na zaproszenie Prezydenta RP uczestniczyli przedstawiciele rządu, samorządów terytorialnych, większości związków zawodowych i branżowych, organizacji reprezentujących interesy polskiej wsi, przedstawiciele nauki, została przeprowadzona pogłębiona, merytoryczna debata na temat roli obszarów wiejskich w życiu społecznym i gospodarczym Polski, warunków życia mieszkańców obszarów wiejskich, sytuacji ekonomicznej rolnictwa, polityki rolnej prowadzącej do bardziej zróżnicowanego modelu rolnictwa polskiego, czy kształtu przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej.

Zebrane w debacie wnioski pozwoliły określić najpilniejsze zadania, w tym kwestie zmiany modelu oświaty na terenach wiejskich, stworzenie skutecznego, zintegrowanego systemu promocji polskiej żywności, kryteriów różnicowania środków publicznych dla rolnictwa, możliwości ograniczania kosztów transakcyjnych w rolnictwie, działania na rzecz kontynuacji oraz wprowadzania nowych mechanizmów WPR.

Dla przygotowania przez Radę rekomendacji inicjatyw możliwych do podjęcia przez Prezydenta RP, które poprawiłyby niekorzystną sytuację polskiej wsi zostały powołane następujące zespoły:

Zespół do Spraw Promocji Polskiej Żywności – przewodniczy Jan Krzysztof Ardanowski

Zespół do Spraw Oświaty na Obszarach Wiejskich – przewodniczy Alina Kozińska-Bałdyga

Zespół do Spraw Przepływów Finansowych i Kosztów Transakcyjnych – przewodniczy prof. dr hab. Andrzej Jan Czyżewski

Planowane jest także powołanie zespołu, który wypracuje strategię zmiany niekorzystnego i stereotypowego wizerunku polskiej wsi w odbiorze społecznym pod kierunkiem dr Barbary Fedyszak-Radziejowskiej oraz zespołu do spraw dialogu społecznego przedstawicieli świata rolniczego i władz publicznych pod kierunkiem Senatora Jerzego Chróścikowskiego.

Do pracy w zespołach zapraszani są przedstawiciele wsi, wiejskich organizacji pozarządowych, instytutów naukowo-badawczych, eksperci, którzy wraz z Członkami Rady pracują nad propozycjami nowych rozwiązań dla mieszkańców wsi oraz rolnictwa.

Aktualności Rolnicze

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

www.minrol.gov.pl

Przyszłość Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej po 2013 roku

Tocząca się obecnie dyskusja nt. przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) po roku 2013 r. przygotowuje podstawy pod zaplanowany na kolejne lata proces legislacyjny, w którym zostaną wypracowane podstawy prawne przyszłej WPR.

W lecie lub wczesną jesienią 2010 roku przewidziana jest publikacja przez Komisję Europejską specjalnego sprawozdania nt. przyszłości WPR po 2013 r. Oczekuje się, że będzie on zawierał pewne scenariusze możliwych zmian, które zostaną następnie przedyskutowane na forum UE. W połowie 2011 r. KE ma przedstawić oficjalne projekty legislacyjne w zakresie przyszłości WPR.

W ramach obecnej debaty Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zabiega, aby korzystne warunki, sprzyjające rozwojowi polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich zostały utrzymane w kolejnej perspektywie finansowej UE, tj. w latach 2014-2020. Strona polska prezentuje swoje stanowisko i zabiega o jego poparcie przez inne kraje członkowskie.

Poniżej przedstawiamy Państwu podstawowe założenia polskiego stanowiska ws. przyszłości WPR po 2013 r.

Aby zapewnić skuteczność i efektywność WPR w realizacji jej zadań także w przyszłości, kolejne zmiany tej polityki powinny zachować w pełni jej wspólnotowy charakter, w szcze-

gółności w wymiarze finansowym, zapewniając równe warunki konkurencji na jednolitym rynku UE, a także powiązać poziom wsparcia finansowego poszczególnych działań z aktualnymi i przyszłymi celami, co m.in. wymaga ujednolicenia poziomu płatności bezpośrednich w Unii Europejskiej.

WPR także po 2013 r. będzie odgrywać kluczową rolę w zapewnieniu w UE: bezpieczeństwa żywnościowego, zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, równych warunków konkurencji na jednolitym rynku rolnym a także silnej pozycji konkurencyjnej UE na globalnym rynku rolnym. Z uwagi na wielofunkcyjność rolnictwa i obszarów wiejskich, WPR po 2013 r. powinna być także efektywnym instrumentem skierowanym na nowe wspólnotowe wyzwania, związane m.in. z ochroną zasobów naturalnych, zmianami klimatycznymi, gospodarką wodną, różnorodnością biologiczną oraz energią odnawialną.

Zważywszy na rozszerzenie zakresu celów WPR o nowe wspólnotowe wyzwania, przy zachowaniu większości dotychczas realizowanych zadań, niezbędne jest zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania wspólnotowej tej polityki po 2013 r. co najmniej na obecnym poziomie.

Podstawowym instrumentem WPR odpowiedzialnym m.in. za wsparcie i stabilizację dochodów rolniczych oraz utrzymanie użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej powinny pozostać **płatności bezpośrednie**. System płatności bezpośrednich, związany z aktualnymi

i przyszłymi celami (np. w dziedzinie ochrony środowiska oraz jakości i sposobów produkcji) zapewniałby także rekompensatę kosztów, związanych z wypełnianiem szeregu wymogów nałożonych na producentów rolnych w UE.

W związku z otwieraniem się rynku wspólnotowego na konkurencję zewnętrzną i rosnącą niestabilnością międzynarodowych rynków rolnych jest uzasadnione dalsze ograniczanie interwencji rynkowej w prawodawstwie wspólnotowym. **Mechanizmy interwencji** powinny także w przyszłości stabilizować rynkowe warunki produkcji, współdecydując w ten sposób o bezpieczeństwie żywnościowym UE.

Jednocześnie należy zachować obecne podejście do wsparcia **rozwoju obszarów wiejskich** w ramach II filara WPR, polegające na dostarczeniu szerokiego instrumentarium działań i postawieniu krajom członkowskim stosunkowo dużej swobody w zakresie tworzenia programów, dostosowanych do ich potrzeb w zakresie rozwoju.

W związku z tym niezbędne jest zachowanie dotychczasowej struktury WPR, tj. wszystkich trzech elementów obecnej polityki: (i) wspólnej organizacji rynków, (ii) systemu płatności bezpośrednich oraz (iii) polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Stanowisko Rządu w sprawie WPR po 2013 roku zostało przyjęte 12 czerwca 2009 r. przez Radę Ministrów. Pełna wersja stanowiska znajduje się na stronie MRIRW (www.minrol.gov.pl)

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

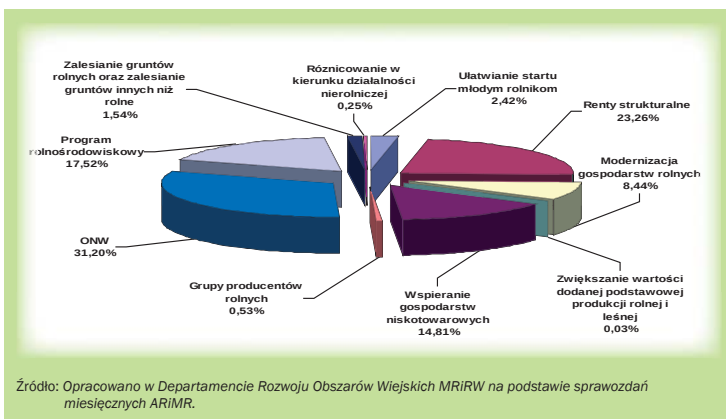
Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 jest finansowany zarówno z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW), jak i z krajowych środków publicznych. Łączna kwota dofinansowania ze środków publicznych w ramach Programu to ok. 17,2 mld euro. Alokacja środków z budżetu UE wynosi ponad 13,2 mld euro. Udział krajowych środków publicznych wyniesie ok. 4 mld euro. Faktycznie do rozdysponowania jest około 14 mld euro, ponieważ blisko 3 mld stanowią zobowiązania z lat 2004-2006 podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006.

Przeprowadzono nabory wniosków w następujących 16 działaniach ze wszystkich osi, jak również w ramach „Pomocy technicznej”:

„Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)”, „Renty strukturalne”, „Grupy producentów rolnych”, „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”, „Modernizacja gospodarstw rolnych”, „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, „Program rolnośrodowiskowy”, „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolniej i leśnej”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Odnowa i rozwój wsi”, „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów”, „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności”, „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Poprawianie

Struktura płatności realizowanych ze środków publicznych w zakresie wdrażanych działań w ramach PROW 2007-2013 – stan na dzień 31 lipca 2009 r.

i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa”, „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” oraz w ramach „Pomocy technicznej”.

Według danych na dzień 31 lipca 2009 roku, od początku realizacji Programu dokonane zostały płatności dla ponad 1,1 mln beneficjentów, na kwotę przekraczającą 8,6 mld zł, w tym prawie 7 mld zł pochodzi ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Powyższe kwoty stanowią prawie 13% całej alokacji przeznaczanej

na realizację PROW 2007-2013. Najwięcej płatności zrealizowano w ramach następujących 3 działań „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” (ok. 32% wszystkich zrealizowanych płatności), „Renty strukturalne” (ponad 23% wszystkich zrealizowanych płatności) oraz „Program rolnośrodowiskowy” (prawie 18% wszystkich zrealizowanych płatności) na łączną kwotę przekraczającą 6,2 mld zł. dla prawie 1 mln beneficjentów. W każdym z wymienionych działań beneficjentem jest rolnik.

POZNAJ DOBRĄ
ŻYWNOŚĆ

Program Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Poznaj Dobrą Żywność funkcjonuje od 2004 roku. Najważniejszym celem Programu jest promocja żywności wysokiej jakości, potwierdzonej certyfikatem. To także pomoc konsumentowi w dokonaniu świadomego wyboru produktów żywnościowych, podnoszenie zaufania do produktów wytwarzanych masowo o wysokiej i stabilnej jakości, promocja

zdrowego stylu życia. Program PDŻ zachęca przedsiębiorców do produkcji wysokiej jakości produktów i przekonuje ich do tego, że warto inwestować w jakość. **Dzięki znakowi Poznaj Dobrą Żywność producenci zwiększają prestiż swoich wyrobów i nadają im większą rangę poprzez wskazanie nadzoru Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi nad jakością wyrobów.**

Więcej informacji o programie: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Program POZNAJ DOBRĄ ŻYWNOŚĆ
00-930 Warszawa, ul. Wspólna 30, tel.: 22 623 16 30, fax: 22 623 16 08, e-mail: pdz@minrol.gov.pl, www.minrol.gov.pl

Program „Owoce w szkole”

Z dniem 16 stycznia 2009 r. weszło w życie rozporządzenie Rady (WE) nr 13/2009, a wraz z nim przepisy ustanawiające tzw. Program „Owoce w szkole”.

Rozporządzenie to wprowadza do przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 uregulowania umożliwiające krajom członkowskim uruchomienie programów „Owoce w szkole”, polegających m.in. na dostarczaniu owoców oraz warzyw dzieciom w placówkach oświatowych.

CEL

Celem Programu „Owoce w szkole” w Polsce, jest skuteczne przeciwdziałanie następującym problemom:

- wzrastającemu udziałowi osób z nadwagą i otyłych wśród dzieci i młodzieży w wieku szkolnym,
- wzrostowi zachorowań na choroby cywilizacyjne spowodowanego nieodpowiednią dietą, wynikającą m.in. z braku kształtowania w młodym wieku zdrowych nawyków żywieniowych,
- spadkowi konsumpcji owoców i warzyw w Polsce, pozostającej i tak na bardzo niskim poziomie w porównaniu do średniej wspólnotowej.

BUDŻET

Budżet Programu na rok szkolny 2009/2010 określono w kwocie 12 297 064 EUR, z czego 9 222 800 EUR pokrywane będzie z budżetu wspólnotowego, a pozostała część z budżetu krajowego.

GRUPA DOCELOWA

Grupa docelowa to dzieci uczęszczające do szkół podstawowych do klas nauczania początkowego (tj. klas I-III, czyli w wieku od ok. 6 do ok. 9 lat). Zgodnie z danymi Ministerstwa Edukacji Narodowej w tak zdefiniowanej grupie docelowej w roku szkolnym 2009/2010 znajduje się prawie 1,1 mln dzieci. Należy mieć na uwadze, że ze względu na fakt, iż rok szkolny 2009/2010 będzie pierwszym rokiem realizacji programu, liczba dzieci uczestniczących w programie nie będzie w 100% pokrywała się z grupą docelową.

PRODUKTY

Jako produkty kwalifikujące się do dystrybucji w ramach programu wytypowano: jabłka, gruszki, truskawki, marchew, rzodkiewkę, paprykę słodką, ogórki, soki owocowe, warzywno-owocowe oraz owocowo-warzywno.

SYSTEM ZAKUPU, DYSTRYBUCJI I PRZEKAZYWANIA OWOCÓW I WARZYW DZIECIOM

Jednostką właściwą do administrowania tym systemem będzie docelowo Agencja Rynku Rolnego (ARR).

Kluczowym uczestnikiem ww. systemu będą szkoły podstawowe, które zgłoszą wolę uczestniczenia w programie. Szkoły podstawowe uczestniczące w programie będą odbierały od zatwierdzonych podmiotów dostarczone na podstawie odpowiednich umów owoce i warzywa oraz przekazywały je dzieciom.

Kolejną jednostką realizującą zadania w ramach systemu będzie tzw. zatwierdzony podmiot. Zatwierdzone zostaną podmioty dysponujące zapleczem organizacyjnym niezbędnym w celu zapewnienia prawidłowego przeprowadzenia działań. Związanych z zakupem, przygotowaniem do dystrybucji oraz dystrybucją owoców i warzyw i ich przetworów. Podmioty te

będą zawierały umowy ze szkołami podstawowymi, na podstawie których realizowane mają być dostawy owoców i warzyw, a następnie wnioskowały do ARR o ich zatwierdzenie do uczestnictwa w programie.

Mechanizm „Dopłat do spożycia mleka i przetworów mlecznych w placówkach oświatowych”.

Mechanizm „Dopłat do spożycia mleka i przetworów mlecznych w placówkach oświatowych” został wprowadzony wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej, a jego realizacją zajmuje się Agencja Rynku Rolnego. Program jest skierowany do dzieci i młodzieży w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach średnich. Jego celem, dzięki codziennym dostawom mleka i przetworów mlecznych do szkół i przedszkoli, jest promowanie wśród dzieci i młodzieży zdrowego odżywiania się i stylu życia oraz walki z nadwagą.

Program finansowany jest z trzech niezależnych źródeł, tj.:

- środków pochodzących z budżetu UE,

- dodatkowego finansowania ze środków Funduszu Promocji Mleczarstwa wprowadzonego począwszy od 2006 r. dla przedszkoli i gimnazjów,
- dodatkowego finansowania z budżetu państwa (dopłata krajowa) dla szkół podstawowych, dzięki której od września 2007 r. mleko białe (bez dodatków smakowych) udostępniane jest dzieciom w szkołach podstawowych bezpłatnie.

Beneficjentem dopłaty mogą być placówki oświatowe, dostawcy (mleczarnie, firmy pośredniczące), urzędy gmin i organizacje społeczne. W roku szkolnym 2008/2009 programem dofinansowania spożycia mleka i przetworów mlecznych w placówkach oświatowych objętych zostało ponad

2,3 mln uczniów. W okresie tym do szkół dostarczono 44 tys. ton mleka i przetworów mlecznych.

Kwestia coraz większych różnic pomiędzy cenami producenta a cenami konsumenta osiągnęła taki etap, kiedy niezbędne jest podjęcie zdecydowanych działań ze strony instytucji europejskich.

Minister Marek Sawicki zwrócił uwagę ministrów i Komisji Europejskiej na problem wysokich marż w handlu detalicznym podczas posiedzenia Rady Ministrów ds. Rolnictwa i Rybołówstwa UE, które odbyło się 29 maja br. w Brukseli.

Minister podkreślił, że takie działania postulowała Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie cen żywności w Europie. W Polsce, w okresie ostatnich 8 lat, ceny producentów żywności wzrosły o 16%, ceny rolne także o 16%, a ceny detaliczne o 25%, co stworzyło możliwości wzrostu marż handlowych. W przypadku mleka pitnego marża wzrosła prawie 2-krotnie.

Problem dotyczy nie tylko producentów rolnych i producentów żywności, którzy są zmuszani do ciągłego obniżania kosztów i marż, ale także konsumentów. W szczególności dotyczy on gospodarstw domowych o niskich dochodach, w których wydatki na żywność stanowią istotną część wydatków ogółem. W Polsce udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem jest nadal prawie 2-rzy wyższy niż przeciętnie w UE i wynosi 26%. W czasach ogólnosiłowego kryzysu, kiedy gospodarstwa domowe muszą ograniczać wydatki, w tym także na żywność, rosnące w sposób nieuzasadniony marże w handlu detalicznym są szkodliwe społecznie, gdyż dodatkowo ograniczają konsumpcję żywności.

Rosnące różnice pomiędzy cenami producenta a cenami konsumenta są spowodowane m.in. rosnącą rolą pośredników, coraz większym udziałem kosztów energii i pracy, wysokim stopniem koncentracji handlu żywnością i dystrybucji. W przeważającej mierze wynikają z niedoskonałości na rynku żywności, przede wszystkim w sferze handlu i dystrybucji.

Europejski rynek produktów żywnościowych został zdominowany przez wielkich detalistów. Nadużywanie dominującej pozycji na rynku przez sieci supermarketów i wojny cenowe, skutkują wymuszaniem na dostawcach zaniżonych cen. Zmusza to małe firmy, które chcą się utrzymać na rynku, do drastycznego obniżania kosztów i marż. W rezultacie w perspektywie średnio- i długoterminowej prowadzi to do wykluczenia niewielkich firm i producentów z rynku, naruszając swobodną konkurencję.

Problem wysokich marż w handlu żywnością

Jednocześnie maleje udział rolników w cenach detalicznych żywności, co tylko częściowo można tłumaczyć rosnącym stopniem przetworzenia produktów żywnościowych. Obecnie udział ten zmalał do 10-20%, a więc do 1/5 – 1/3 poziomu notowanego pół wieku temu. Istotne jest również to, że wraz ze wzrostem stopnia koncentracji rynku, rośnie różnica pomiędzy cenami producenta a cenami konsumenta.

W europejskim interesie publicznym leży utrzymanie odpowiedniego poziomu cen oraz zapewnienie uczciwej konkurencji, zwłaszcza w odniesieniu do towarów strategicznych – produktów rolnych i spożywczych. Konsumentom należy zapewnić żywność w rozsądnych cenach, a rolnikom stabilny dochód. Rolnicy powinni otrzymywać rozsądne ceny za swoje produkty, aby zagwarantować stałe dostawy żywności o dobrej jakości, wyprodukowanej zgodnie z europejskimi normami w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa. Tymczasem obserwowany spadek cen produktów rolnych, nie równoważony spadkiem kosztów produkcji, prowadzi do pogorszenia się sytuacji finansowej rolników. Trzeba także podkreślić, że pomimo spadków cen w sektorze rolnym, ceny płacone przez konsumentów są nadal wysokie lub nie są obniżane. Wielu rolników rezygnuje z produkcji, z uwagi na niedostateczną opłacalność. Taka sytuacja zagraża bezpieczeństwu żywnościowemu Europy. Agresywna konkurencja cenowa prowadzi do pogorszenia jakości produktów żywnościowych. W tym kontekście, na co zwraca zresztą uwagę w swojej Rezolucji Parlament Europejski,

istotne jest podkreślenie, że stopniowa likwidacja mechanizmów interwencyjnych nie sprzyja stabilizacji produkcji rolnej i stabilnym dochodom rolniczym.

Minister Marek Sawicki podkreślił, że działania postulowane przez Parlament Europejski w Rezolucji z dnia 26 marca br., takie jak m.in. wspieranie koncentracji podaży produktów rolnych, wprowadzenie unijnego systemu monitorowania rynku, w tym cen i kosztów czy ustanowienie wspólnotowych ram prawnych, obejmujących zmianę dyrektywy 2000/35/WE¹ i wspierających zrównoważone stosunki w łańcuchu żywnościowym, uniemożliwiających nieuczciwe praktyki i wspierających sprawiedliwy podział marż handlowych, powinny być podjęte.

Stanowisko Polski zostało poparte przez większość państw członkowskich UE. Komisja Europejska zadeklarowała podjęcie stosownych działań w celu większego monitorowania rynku, śledzenia transmisji cen rolnych, wzmacniania pozycji producentów wobec sieci handlowych. Komisja podkreśliła, że obecnie w okresie kryzysu gospodarczego istotnym jest zapewnienie konsumentom dostępu do żywności po umiarkowanych cenach i zobowiązała się do przedstawienia raportu w tej sprawie do końca roku.

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych.

**Agencja
Rynku
Rolnego**

Agencja Rynku Rolnego pomaga promować polską żywność

Zgodnie z instrumentami Wspólnej Polityki Rolnej ustanowionymi przez Unię Europejską Agencja Rynku Rolnego wspiera promocję produktów rolnych. W tym zakresie ARR administruje dwoma mechanizmami: „Wspieraniem działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych” oraz działaniem 133 „Działania informacyjne i promocyjne” w ramach PROW 2007-2013. Ich wykorzystanie przez organizacje polskich producentów utrzymywało się dotychczas na niezbyt wysokim poziomie, głównie ze względu na problemy z finansowaniem wkładu własnego. Do listy zadań ARR dołączono ostatnio administrowanie funduszami promocji wybranych produktów rolnych, które stanowią mają m.in. źródło takiego wkładu. Wzorem branży mleczarskiej, która od kilku lat wykorzystuje podobny fundusz, funkcjonowanie kolejnych powinno w niedługim czasie doprowadzić do aktywizacji i zwiększenia udziału polskich producentów w działaniach promocyjnych, zarówno tych dofinansowanych przez UE, jak i prowadzonych samodzielnie przez branżę.

Ustawa o funduszach promocji produktów rolnych spożywczych (obowiązująca od 1 lipca 2009 r.) poprzez wspieranie marketingu rolnego, działań mających na celu wzrost spożycia i promocję produktów rolnych spożywczych zarówno na rynkach krajowych, jak i zagranicznych, uwzględniła procesy liberalizacji handlu produktami rolnymi spożywczymi, większą otwartość polskiej gospodarki żywnościowej na świat, a także integrację Polski z Unią Europejską.

Ustawa powołała dziewięć odrębnych funduszy promocji – **Mleka** (zamiast Funduszu Promocji Mleczarstwa), **Mięsa Wieprzowego, Mięsa Wołowego, Mięsa Końskiego, Mięsa Owczego, Mięsa Drobiowego, Ziarna Zboż i Przetworów Zbożowych, Owoców i Warzyw, Ryb**.

Środki finansowe funduszy będą wykorzystywane m.in. do prowadzenia kampanii informacyjnych i promocyjnych mających na celu wspieranie konkurencyjności polskich produktów, promowanie ich spożycia oraz informowanie o ich jakości i zaletach, również w kampaniach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Część środków przeznaczona zostanie na finansowanie udziału producentów i przetwórców produktów rolnych spożywczych w wystawach i targach, badań rynkowych i naukowych oraz poprawy jakości produktów i ich przetworów, a także na szkolenia producentów i przetwórców.

Środkami funduszy promocji będą dysponować komisje zarządzające, w których składzie znajdą się przedstawiciele organizacji branżowych, reprezentujących producentów rolnych i przetwórców działających w danym sektorze oraz przedstawiciele reprezentujący izby rolnicze. Każda z komisji będzie autonomicznie podejmować decyzje o zadaniach planowanych do realizacji i finansowania/współfinansowania ze środków danego funduszu promocji.

Uczestnicy

Do przedsiębiorców zobowiązanych do naliczania i pobierania opłat (a następnie przekazywania ich na konta funduszy promocji) należą:

- podmioty skupujące mleko w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych;
- prowadzący działalność gospodarczą w zakresie uboju świń, bydła lub cieląt, koni, jagniąt lub owiec, drobiu, a także w zakresie przetwórstwa zbóż na cele konsumpcyjne;
- będący płatnikami podatku od towarów i usług, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie:
 - wywozu poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej żywych zwierząt – świń, bydła lub cieląt, koni, jagniąt lub owiec oraz drobiu,
 - skupu owoców lub warzyw, lub ryb od podmiotów, o których mowa w art. 2, pkt. 19 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług.

Podmioty skupujące mleko dokonują wpłat w wysokości 0,001 zł od każdego skupionego kilograma mleka, natomiast pozostali przedsiębiorcy przy zakupie każdego z towarów, od którego naliczane są wpłaty na fundusze promocji są zobowiązani do naliczenia i pobrania od dostawcy (tj. od podmiotu, który zbywa na ich rzecz ww. towary) **wpłaty na fundusze promocji w wysokości 0,1% wartości netto**.

Jednocześnie przedsiębiorcy, będący płatnikami podatku od towarów i usług, którzy wytwarzają owoce i warzywa, prowadzą działalność w zakresie połowu ryb w wodach śródlądowych i morskich oraz prowadzą działalność w zakresie chowu lub hodowli ryb, samodzielnie naliczają wpłaty na poszczególne fundusze promocji na podstawie faktur za zbyte przez nich towary objęte obowiązkiem wpłat na fundusze.

Kwota naliczona za towary zbyte w ramach kwartału powinna zostać odprowadzona na rachunek funduszu promocji po zakończeniu kwartału, lecz nie później niż do 25. dnia miesiąca następującego po zakończeniu kwartału. W tym samym terminie należy złożyć do Prezesa ARR (za pośrednictwem OT ARR właściwego dla siedziby przedsiębiorcy) stosowną deklarację.

Jeżeli przedsiębiorca zobowiązany będzie do dokonywania wpłat na więcej niż jeden fundusz promocji, składa jedną deklarację, na której wykazuje w oddzielnych pozycjach wysokość wpłat na poszczególne fundusze. Formularz deklaracji jest dostępny na stronie internetowej ARR (www.arr.gov.pl) oraz w Centrali i Oddziałach Terenowych Agencji.

Przedsiębiorcy dokonujący wpłat na fundusze zobowiązani są do zarejestrowania się w Centralnym Rejestrze Przedsiębiorców prowadzonym przez ARR.

Agencja Rynku Rolnego w administrowaniu funduszami promocji

Ustawodawca, biorąc pod uwagę dotychczasowe rozwiązania stosowane i sprawdzone podczas administrowania Funduszem Promocji Mleczarstwa, powierzył Prezesowi ARR dysponowanie środkami poszczególnych funduszy promocji. Będą one gromadzone na wyodrębnionym dla każdego z funduszy rachunku Agencji. Ponadto ARR, z mocy ustawy, jest odpowiedzialna za zapewnienie funduszom i komisjom zarządzającym obsługi prawnej oraz techniczno-biurowej, a także za sporządzenie sprawozdania z wykonania planu finansowego. Należy wyraźnie podkreślić, iż rola Agencji ogranicza się do realizowania zadań administracyjnych, gdyż wszelkie decyzje dotyczące rozdysponowania środków funduszy będą podejmowane przez Prezesa ARR na podstawie uchwał komisji zarządzających.

Szczegółowe informacje dotyczące funduszy promocji są dostępne na stronie internetowej www.arr.gov.pl w zakładce „Promocja żywności” oraz w Telefonicznym Punkcie Informacyjnym, tel. (022) 661 72 72.

www.arr.gov.pl

KRUS na rzecz ochrony życia i zdrowia

Działania prewencyjne służące zapobieganiu wypadkom przy pracy rolniczej i chorobom zawodowym rolników istotnie uzupełniają ustawowe zadania KRUS realizowane na rzecz ubezpieczonych i świadczeniobiorców rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. Ich różnorodność, zasięg i skuteczność oddziaływania to natomiast własne dokonania Kasy, tak jak inicjatywy podejmowane w 2009 roku, podporządkowane jednemu celowi - ochronie ludzkiego życia, zdrowia oraz zwiększaniu bezpieczeństwa pracy w rodzinnych gospodarstwach rolnych. Po ponad 15 latach od ustanowienia „Zasad bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym” konieczność ich upowszechniania jest wciąż zasadna.

W I półroczu rolnicy zgłosili Kasie 13 195 wypadków w gospodarstwach rolnych, w tym 38 śmiertelnych. Największą grupę stanowili poszkodowani wskutek upadku (4 453 osoby i 47,2% zdarzeń uznanych za wypadki przy pracy rolniczej), z powodu uderzenia, pogryzienia lub przygniecenia przez zwierzęta gospodarskie (1 362 osoby, 14,4% wypadków), pochwycenie, uderzenie przez ruchome części maszyn (1 192 osoby; tj. 12,6% ogółu wypadków). Mass media relacjonowały o poszkodowanych kilkuletnich dzieciach wiejskich, „na chwilę” pozostawionych bez opieki.

Współpraca Kasy ze środkami masowej komunikacji, zainicjowana 15 lat temu poprzez konkurs dla dziennikarzy „W rolnictwie można pracować bezpiecznie!”, zachęca ich do nagłaśniania już nie tylko relacji o samych wypadkach, ale i do upowszechniania praktycznych wskazań dla rolników, jak tych zdarzeń unikać, czerpiąc m.in. wiedzę z KRUS.

O zagrożeniach dla życia i zdrowia, o prawidłowym sposobie wykonywania czynności gospodarskich oraz tych pracach, których bezwzględnie nie powinno się powierzać dzieciom, Kasa przypomina podczas szkoleń (2 200 w ub.r.), pokazów bezpiecznego

użytkowania maszyn i narzędzi rolniczych (700), konkursów o tematyce bhp i spotkań z dziećmi (w 2008 r. było ich ok. 1 700). Nakładem Kasy ukazały się broszury dla dorosłych i dzieci, plakaty, filmy edukacyjne. Od ustanowienia w 1995 roku „Znaku Bezpieczeństwa KRUS” to targowe wyróżnienie oraz statuetkę pn. „Dobrosław” uzyskało w dobrowolnej atestacji 157 wyrobów. Ich wysoka jakość i nowoczesność jest gwarancją bezpieczeństwa w użytkowaniu. Dzięki promocji ze strony KRUS, wyroby te są konkurencyjne na rynku odbiorców.

Działalność szkoleniowa Kasy obejmuje także przyszłe pokolenia rolników. Dzieci ze szkół podstawowych i młodzież szkół rolniczych chętnie uczestniczą w konkursach plastycznych KRUS, quizach, pogadankach. Ich szkoły natomiast korzystają z zaproszeń Kasy na wyjazdowe lekcje edukacyjne we wzorowo prowadzonych okolicznych gospodarstwach rolnych.

Rolników stosujących się do zaleceń prewencyjnych Kasy sukcesywnie przybysza za sprawą **Ogólnokrajowego Konkursu „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”**, którego organizatorami są MRiRW, KRUS, PiP i ANR. Znaczenie tytułowej idei konkursu podkreśla honorowy patronat Prezydenta RP. Także tegoroczna VII edycja konkursu ma zaszczytny **patronat Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego**. W tym roku w kategorii gospodarstw indywidualnych o główną nagrodę Prezesa Kasy – ciągnik rolniczy Farmtrac 665DT - rywalizowało 1168 gospodarstw. We wszystkich edycjach, w tej kategorii konkursu, uczestniczyło 10.105 gospodarstw.

Nadspodziewane zainteresowanie wzbudził pierwszy tegoroczny **Ogólnopolski Konkurs SGGW i Redakcji „AGROMechaniki”**, nt. „Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie”. Odbył się w 2/3 szkół rolniczych w Polsce. Kasa uczestniczyła w przygotowaniu testów oraz ich przeprowadzeniu. W finale konkursu o

trzy indeksy na Wydział Inżynierii Produkcji SGGW, o wartościowe nagrody pieniężne ufundowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Prezesa Kasy oraz o rzeczowe upominki od sponsorów ubiegało się 137 uczniów. I miejsce zdobył dla woj. łódzkiego **Mateusz Krawczyk z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 - Rolniczego Centrum Kształcenia Ustawicznego im. T. Kościuszki w Łowiczu**, uczeń p. Stanisława Pietrzaka.

Tuż przed końcem roku poznamy innych laureatów – uczestników kolejnego ogłoszonego przez Prezesa KRUS, **Henryka Smolarza**, I otwartego konkursu na prezentacje multimedialne, pn.: „Na wsi można żyć zdrowo i bezpiecznie”. Nagrodzone prace zostaną wykorzystane w materiałach szkoleniowych i działaniach promocyjnych KRUS.

Ogół inicjatyw prewencyjnych Kasy przynosi zamierzone, trwałe efekty w poprawie warunków pracy rolniczej oraz wiedzy o bezpieczeństwie życia i zdrowia w środowisku wiejskim. Ilustruje je zmniejszający się wskaźnik wypadkowości wśród osób ubezpieczonych w KRUS - z 13,3 zdarzeń na 1000 osób w 2005 roku (wówczas na skutek zmiany przepisów wyłączono ze statystyk Kasy wypadki z udziałem dzieci rolników), do 6/1000 osób w I półroczu br. Znacznie zmalała liczba wypadków skutkujących dużym uszczerbkiem na zdrowiu i trwałą niezdolnością do pracy w gospodarstwie, co zmniejsza koszty finansowania z budżetu państwa rolniczych rent. Nieodwołne jest też przypomnienie, że te ustawowe działania Kasy finansowane są w blisko 85 proc. z pozabudżetowego Funduszu Składowego, z którego pochodzi odpis do Funduszy Prewencji i Rehabilitacji (PiR). Przez ostatnie 10 lat udział dotacji budżetowej do tego Funduszu zmalał kilkunastokrotnie. W planie Funduszu PiR na 2009 r. subwencja ta wynosi 5,5 mln zł, tj. niespełna 15 proc. jego przychodów.

POMAGAMY BUDOWAĆ NOWOCZESNE ROLNICTWO

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, istniejąca już 15 lat, jest największą agencją płatniczą w Unii Europejskiej. Realizuje cele Wspólnej Polityki Rolnej, unowocześnia ze środków krajowych i unijnych polskie rolnictwo, obszary wiejskie, rybołówstwo i przetwórstwo żywności.

Z pieniędzy, którymi dysponuje Agencja korzystają m.in. rolnicy, przedsiębiorcy z sektora rolnospożywczego, mieszkańcy wsi, grupy producentów rolnych, przedstawiciele sektora rybackiego.

Przed wstąpieniem do Unii w latach 1994–2003 ARiMR wypłaciła blisko 12 miliardów złotych w postaci dopłat do oprocentowania kredytów preferencyjnych udzielonych przez banki rolnikom i przedsiębiorcom z sektora rolnospożywczego.

W okresie tuż przed akcesją i po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zakres wsparcia udzielonego sektorowi rolnospożywczemu uległ znacznemu rozszerzeniu. Mała przy tym udział wypłacanych pieniędzy z budżetu krajowego a zwiększała się pula środków z Unii Europejskiej.

Najwięcej pieniędzy dla rolnictwa płynęło w ramach tzw. dopłat bezpośrednich wypłacanych corocznie od 2004 roku, dla około 1,4 miliona producentów rolnych. Z tego tytułu na konta rolników trafiło łącznie około 38 miliardów złotych.

W latach 2004–2009 ARiMR z pełnym powodzeniem realizowała trzy unijne programy pomocowe, o charakterze inwestycyjnym i wspierające unowocześnianie sektora rolnospożywczego, rybołówstwa, struktury agrarnej i modernizacji infrastruktury na wsi. Znalazły się w nich m.in. pieniądze na wsparcie inwestycji w gospodarstwach i przetwórstwie, wypłatę rent strukturalnych, „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, dofinansowanie armatorów statków i kuterów rybackich, rozbudowę infrastruktury portów

rybackich itd. Wszystkie pieniądze z tych programów zostały wykorzystane w niemal 100 % a Beneficjenci otrzymali ponad 21 miliardów złotych. Obecnie Agencja realizuje: „Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013”, z budżetem 17,2 miliarda euro, i Program Operacyjny „Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich na lata 2007–2013”, którego budżet wynosi miliard euro. Są one kontynuacją i rozwinięciem programów z lat 2004–2006.

Do połowy 2009 roku, w ramach dopłat bezpośrednich i wszystkich programów inwestycyjnych, ARiMR wypłaciła łącznie ponad 86 miliardów złotych. Wysokość Unijnego i krajowego wsparcia dla sektora rolnospożywczego oraz obszarów wiejskich z roku na rok rośnie. Świadczą o tym najlepiej liczby. W 2007 roku Agencja z PROW 2007–2013 zdążyła przekazać na konta Beneficjentów tylko 180 milionów zł, w 2008 roku już 4,5 miliarda zł, a w 2009 roku wypłaci z tego Programu około 8 miliardów zł. Zresztą rok 2009 będzie rekordowy w historii wypłat z Agencji, wszyscy Beneficjenci otrzymają, w ramach dopłat bezpośrednich i PROW 2007–13, w sumie aż około 20 miliardów złotych.

Prawie 40% rolników i mieszkańców wsi wyraża pozytywną opinię o działalności ARiMR, 29% pytanych wystawia ocenę „średnią” a tylko 6% jest niezadowolonych z jej pracy. Takie są wyniki ogólnopolskich reprezentatywnych i miarodajnych badań opinii publicznej, wykonanych przez firmę PBS DGA na zlecenie m.in. Ministerstwa Rolnictwa i ARiMR. Warto też dodać, że aż blisko połowy respondentów uważa, iż jakość „obsługi” interesantów i polityka informacyjna w Agencji znacznie się poprawiły w ostatnim roku. Jako źródło wiarygodne informacji wskazuje ARiMR ponad 2/3 badanych. Należy podkreślić, że 90 % respondentów dobrze ocenia kompetencje pracowników Agencji.

Zapraszamy do korzystania z programów wdrażanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

www.arimr.gov.pl

Bezpłatna infolinia: 0 800 38 00 84

AGENCJA NIERUCHOMOŚCI ROLNYCH

Agencja Nieruchomości Rolnych jest instytucją, która funkcjonuje w otoczeniu rolnictwa już ponad 17 lat. Powołano ją do życia jako jednostkę zadaniową w celu prywatyzacji zlikwidowanych 1666 Państwowych Gospodarstw Rolnych oraz gruntów z Państwowego Funduszu Ziemi. W okresie ostatnich lat misja Agencji ulegała licznym modyfikacjom. Za przełom w jej działalności należy uznać rok 2003, kiedy to Agencji powierzono zadanie kształtowania polityki w zakresie obrotu ziemi rolnej na rynku „wtórnym”. Proces prywatyzacyjny postępuje, co w sposób naturalny powoduje systematyczne uszczuplanie wielkości Zasobu WRSP.

Z przejętych do Zasobu 4,7 mln ha gruntów pozostało jeszcze 2,3 mln ha (dane na I półrocze 2009 r.), z czego w dzierżawie jest ok. 1,76 mln ha. Od początku swego działania ANR sprzedała 1,87 mln ha. Do rozdysponowania pozostało 315 tys. ha. Sprzedaż odbywa się wyłącznie na przetargach organizowanych przez 16 oddziałów terenowych i filii ANR.

Od 2002 r. obserwowany jest zdecydowany, gwałtowny wzrost cen gruntów rolnych sprzedawanych z Zasobu WRSP. Równocześnie podaż gruntów państwowych jest znacznie ograniczona. Większość nieruchomości rolnych Zasobu została wydzierżawiona na wiele lat i jej zakupem na podstawie prawa pierwszeństwa nabycia zainteresowani są dzierżawcy. Ponadto część gruntów Zasobu została przeznaczona na tzw. rezerwę reprivatyzacyjną.

Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa służy też innym celom wynikającym z polityki państwa. Jest on udostępniany na zaspokojenie roz-

czeń osób tzw. „zabużan”, które po drugiej wojnie światowej utraciły nieruchomości poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Poza tym Agencja przekazuje też grunty nieodpłatnie, m.in. samorządom na realizowanie zadań własnych, lasom państwowym i na rzecz osób prawnych kościołów.

ANR sprawuje też nadzór nad działalnością 57 spółek hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. W spółkach tych prowadzona jest hodowla twórcza i zachowawcza oraz gromadzony najcenniejszy materiał genetyczny roślin i zwierząt decydujący o postępie biologicznym.

Począwszy od 2004 r. Agencja odprowadza do budżetu państwa kwotę wynikającą z różnicy między wpływami uzyskanymi z gospodarowania mieniem Zasobu w danym roku obrotowym, a środkami wydatkowanymi na realizację ustawowych zadań. Od 2004 r. wpłaty Agencji do budżetu państwa z tego tytułu wyniosły ponad 4 mld zł. Dodatkowo na Fundusz Rekompensacyjny Agencja wpłaciła łącznie 1,8 mld zł.

www.anr.gov.pl

KRAJOWA RADA IZB ROLNICZYCH

W skład Krajowej Rady Izb Rolniczych wchodzi prezesi izb rolniczych oraz po jednym delegacie wybranym przez walne zgromadzenie z każdej izby.

Krajowa Rada Izb Rolniczych jest reprezentantem krajowym samorządu rolniczego działającego na mocy ustawy z dn. 14.12.1995 r. o izbach rolniczych.

Członkami izb są wszyscy podatnicy podatku rolnego, zarówno osoby fizyczne jak i prawne. Jednostkami organizacyjnymi samorządu rolniczego są izby rolnicze posiadające osobowość prawną. W każdym z 16 województw działa jedna izba rolnicza.

Głównym celem i podstawowym zadaniem samorządu rolniczego jest działanie na rzecz rozwiązywania problemów rolnictwa i reprezentowanie interesów zrzeszonych w nim członków. Izby rolnicze wpływają na kształtowanie polityki rolnej i uczestniczą w jej realizacji.

Krajowa Rada Izb Rolniczych
ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa
tel. 022 623-21-65, fax. 022 623-11-55
e-mail: sekretariat@krir.pl, www.krir.pl

ZAPRASZAMY WSZYSTKICH DO OŚRODKA PRZYGOTOWAŃ OLIMPIJSKICH W SPALE!

Sport i zdrowie, relaks i wypoczynek w jednym to nasza specjalność! Oferujemy olimpijską bazę sportowo-rekreacyjną w otoczeniu lasów spalskich; stadiony, pływalnię, korty tenisowe, boiska do gier zespołowych i siłownię.

Dysponujemy wysokiej klasy zapleczem hotelowym i gastronomicznym.

Zapraszamy na ambulatoryjne oraz stacjonarne turnusy rehabilitacyjne. Posiadamy profesjonalną bazę rehabilitacji i odnowy biologicznej

(kinezyterapia, fizykoterapia, hydroterapia, sauna, krioterapia z kriokomorą oraz komnata solna). Dysponujemy unikalną w Polsce aparaturą do terapii falami uderzeniowymi.

Ośrodek Przygotowań Olimpijskich to także idealne miejsce na kongresy, konferencje i imprezy firmowe. Posiadamy jedenaście sal konferencyjnych na łączną liczbę 860 miejsc.

Ośrodek przystosowany jest do pobytu osób niepełnosprawnych. We wszystkich obiektach funkcjonuje sieć internetowa.

Zapraszamy do Spały!

Ośrodek Przygotowań Olimpijskich w Spale

Spała, ul. Mościckiego 6, 97-215 Inowłódz

Tel. +48 44 724-23-46, Fax +48 44 724-27-02

e-mail: cosspa@spała.cos.pl, www.spała.cos.pl

FUNDACJA ROZWOJU POWIATU TOMASZOWSKIEGO

Fundacja Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego została ustanowiona w 2000 roku przez: Powiat Tomaszowski, Miasto Tomaszów Maz., Gminę Będków, Gminę Budziszewice, Gminę Czerniewice, Gminę Inowłódz, Gminę Lubochnia, Gminę Rzeczyca, Gminę Tomaszów Maz., Gminę Żelechlinek i inne osoby fizyczne i prawne.

Do zadań statutowych fundacji należy: (1) Promocja, finansowanie oraz pomoc w realizacji wszelkich inicjatyw służących rozwojowi społeczno-gospodarczemu powiatu tomaszowskiego oraz ulokowanych na jego terenie podmiotów gospodarczych. (2) Współudział w inicjowaniu i koordynacji oraz finansowanie przedsięwzięć o charakterze ekologicznym, a także rozwijających infrastrukturę oraz bazę turystyczno-rekreacyjną. (3) Propagowanie i wspieranie rolnictwa ekologicznego, agroturystyki i czynników rozwoju wsi i modernizacji rolnictwa. (4) Inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy w celu łagodzenie miejscowego bezrobocia. (5) Opracowywanie i re-

alizacja projektów i programów przewidzianych dla organizacji pozarządowych. (6) Współpraca i podejmowanie działań służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych. (7) Zgodnie z ideą integracji z Unią Europejską, bezpłatne upowszechnianie wiedzy o mechanizmach i warunkach niezbędnych do podejmowania działań dla rozwoju powiatu tomaszowskiego ze szczególnym uwzględnieniem wyrównywania szans dla słabszych rejonów wiejskich. (8) Tworzenie, opracowywanie i finansowanie programów i analiz dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu tomaszowskiego oraz monitorowanie prowadzonych w tym zakresie działań. (9) Wspomaganie finansowe programów zgodnych z celami Fundacji. (10) Inicjowanie i realizacja zadań na rzecz promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy. (11) Prowadzenie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych. (12) Rozwijanie krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży. (13) Upowszechnianie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego. (14) Rozwijanie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji. (15) Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu. (16) Działanie na rzecz ochrony i promocji zdrowia.

Obecnie Zarząd Fundacji stanowią:
Prezes Zarządu – Urszula Lentyńska
Członkowie Zarządu – Mirosław Kik,
Paweł Piwowski

Dołącz do Najlepszych

TERAZ POLSKA

Zapraszamy do udziału w:

**XX edycji Konkursu „Teraz Polska”
na Najlepsze Produkty i Usługi**

IV edycji Konkursu dla Gmin

**III edycji Konkursu
dla Przedsięwzięć Innowacyjnych**

Spośród wielu wyróżniamy tych,
którzy wyprzedzają czas, odnoszą sukcesy,
tworzą

COŚ WYJĄTKOWEGO

Fundacja Polskiego Godła Promocyjnego

tel./fax + 48 22/826 01 91

e-mail: konkurs@terazpolska.pl; fundacja@terazpolska.pl

www.terazpolska.pl

AgroBiznesKlub

Stowarzyszenie Ludzi Przedsiębiorczych

Zrzeszamy najbardziej przedsiębiorczych polskich agrobiznesmenów i rolników, w tym laureatów konkursów Agrobiznesmen Roku i AgroLiga.

Główne cele naszego Stowarzyszenia to:

- ➔ przyczynianie się do rozwoju i unowocześniania rolnictwa oraz działów gospodarki związanych z rolnictwem
- ➔ kształtowanie i upowszechnianie zasad etyki i uczciwej konkurencji w działalności gospodarczej w zakresie rolnictwa i agrobiznesu
- ➔ promowanie przedsiębiorczości i efektywności w rolnictwie i agrobiznesie
- ➔ budowanie pozytywnego wizerunku rolników i agropodsiębiorców oraz zabieganie o ich wysoką pozycję społeczną
- ➔ godne reprezentowanie interesów środowiska rolno-agrobiznesowego wobec władz ustawodawczych, wykonawczych i samorządowych

Współorganizujemy bądź patronujemy tak uznanym konkursom ogólnopolskim, jak: Agropodsiębiorca RP, AgroLiga i Sposób na Sukces.

W 2007 r. ustanowiliśmy doroczną Nagrodę ABK im. Andrzeja Warchoła, która ma na celu promowanie wartości etycznych i profesjonalnych w środowisku rolno-agrobiznesowym. Laureatkami Nagrody zostały: w 2008 r. – Teresa Mokrysz, twórczyni i właścicielka Firmy Mokate oraz w 2009 r. Krystyna Sosińska, prezes PSS „Społem” Białystok.

